

УДК 69.003:330.341.1

Гусарова Л.В., к.е.н., доц., Кіщенко Т.Є.,
к.е.н., доц., КНУБА, м. Київ**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК
ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ МАЛОГО
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

У статті висвітлено теоретичні засади інноваційного процесу як сукупності якісно нових змін у господарюванні та інноваційної діяльності як системного підходу до створення та реалізації інновацій. Наведено результати дослідження особливостей інноваційної діяльності малого будівельного підприємства, що безпосередньо пов'язаних з його визначальними характеристиками та специфічними особливостями будівництва як галузі матеріального виробництва. Обрано альтернативні варіанти технологічних процесів з метою їх порівняння за критерієм мінімізації витрат. Проведено порівняння прямих витрат за даними локальних кошторисів на роботи, що виконуються з використанням традиційних та інноваційних будівельних технологій. Запропоновано визначення інноваційних технологій як чинника оптимізації виробничих витрат малого будівельного підприємства. Представлено авторське бачення перспектив подальшого дослідження проблеми.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інновація, інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційні технології, малі підприємства, прямі витрати, оптимізація витрат, прибуток

Постановка проблеми. Модернізація вітчизняної економіки, що відбувається в умовах внутрішніх кризових явищ і одночасно характеризується посиленням світової економічної конкуренції, спирається на розвиток малого і середнього підприємництва як сегменту, що забезпечуватиме виробництво продукції та нові робочі місця [2]. Важлива роль у цьому

належить малим будівельним підприємствам, функціонування яких дозволяє охоплювати великий спектр робіт і об'єктів та створює конкурентне середовище у галузі. Так за даними Державної служби статистики України у 2014 році малі (у тому числі і мікропідприємства) забезпечили 32,1% обсягів реалізованої продукції, що можна оцінювати як значний внесок, зважаючи на їх обмеження в ресурсному потенціалі порівняно з великими і середніми [3]. У свою чергу, малі підприємства також повинні підтримувати власну конкурентоспроможність. В сучасних умовах ефективним засобом розвитку підприємства є здійснення інноваційної діяльності, використання новітніх виробничих технологій для оптимізації виробничих ресурсів та збільшення прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку підприємств будівельної галузі та їх інноваційної діяльності досліджуються в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких А.Ф.Гойко, С.В.Глухова, М.В.Чорна, В.Ю.Грига, С.В.Богдан., Н.І.Верхоглядова, В.Ю.Світлична, Н.Б.Ісакова, І.В.Радомська, С.Ю. Федотова [4, 5, 6, 7, 10] та інші. Незважаючи на ґрунтовне дослідження інноваційної діяльності з врахуванням специфіки будівництва, її моделювання та активізації і дослідження проблем інноваційної діяльності суб'єктів малого підприємництва [5], деякі важливі питання ще не розв'язані. Так, в умовах жорсткого контролю за витрачанням всіх видів ресурсів збільшується актуальність питання оптимізації витрат, як форми прояву інноваційної діяльності.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження ролі інновацій як чинника оптимізації витрат малого будівельного підприємства. Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання: узагальнено особливості та форми інноваційної діяльності з врахуванням галузевої та якісної специфіки малого будівельного підприємства; визначено чинник оптимізації витрат при виконанні будівельних робіт.

Основна частина. Перспективи розвитку будівельного підприємства багато в чому визначаються результатами викорис-

тання його капіталу, в тому числі і у напрямі реалізації інновацій. Навіть в умовах спаду економіки, девальвації грошової одиниці або насиченості ринку, використання принципово нових технологічних рішень забезпечує умови подальшого розвитку; матеріалізація інновацій у технічно досконалішу будівельну продукцію перетворює її у джерело доходів підприємства.

Правові, економічні та організаційні засади інноваційної діяльності регламентуються Законами України «Про інноваційну діяльність» [1], у якому інновації визначено як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери; а інноваційну діяльність – як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

В економічній літературі такі терміни як «інноваційний процес», «інновація» та «інноваційна діяльність» трактуються достатньо широко, хоча принципових розбіжностей у їх тлумаченні не спостерігається [8,9].

За міжнародними стандартами інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності у вигляді нових або вдосконалених продуктів або технологічних процесів, впроваджених на ринку. Або інновація – це кінцевий результат креативної діяльності, втілений у виведеному на ринок новому чи вдосконаленому продукті, технологічному процесі, що використовується у практичній діяльності, або новому підході до надання споживчих послуг. Тотожними поняттю «інновація» є такі, як «новація», «новинка», «нововведення», хоча при детальному розгляді між ними існують деякі відмінності. Комерційний аспект визначає інновацію як економічну необхідність створену у зв'язку з потребою ринку.

Інноваційний процес розглядають як сукупність якісно нових прогресивних змін, що відбуваються у виробничо-господарській системі. Інноваційна діяльність, в

загальному розумінні, є системним підходом до створення та реалізації інновацій.

В інноваційній діяльності умовно виділяють два етапи. По-перше, це реалізація результатів фундаментальних та прикладних досліджень певної новації; по-друге, з них, це наукові дослідження, проектно-конструкторські, організаційно-технологічні розробки; по-друге впровадження та використання новацій безпосередньо у виробництві – перетворення новації в інновацію та її подальше поширення.

Поширення інновацій у різних галузях економіки відображає логістична S-подібна крива. Вона моделює процес радикальних змін, який супроводжує інноваційну діяльність підприємства галузі та відображає етапи життєвого циклу інновації: зародження, дифузії і занепад. Дифузія відбувається нерівномірно у часі і поділяється на періоди (рис. 1):

Поширення інновацій у галузі, %

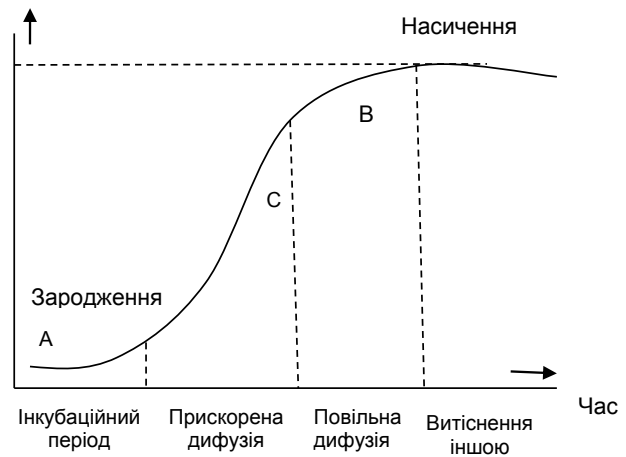

Рис. 1. Класична S- подібна крива поширення інновацій у галузі

- інкубаційний період - який характеризується повільною дифузіїю і несуттєвими значеннями параметрів зростання (точка зародження A);

- період прискореної дифузії - вигідність інновації помічена, її масово залучають у виробництво, що сприяє швидкому і значному зростанню економічних параметрів (обсягу випуску продукції, прибутку тощо) у всіх, хто приєднався до інноваційного процесу;

- період уповільнення дифузії і насичення - характеризується сповільненим поширенням інновації, оскільки її потенціал майже вичерпано і життєвий цикл наближається до завершення;

- період витіснення - характеризується початком поширення інновації нового покоління, яка забезпечує суттєве зростання економічних параметрів підприємства, ніж попередня інновація, яка вже перестала бути нею.

Інноваційна діяльність малого будівельного підприємства визначається його галузевою ознакою та власними характеристиками. Малі підприємства мають самостійність у всіх сферах господарської діяльності. Це також стосується їх інноваційної діяльності.

З оглядом на вищезазначене можна стверджувати, що приєднання до інноваційного процесу малого будівельного бізнесу, в силу його ресурсного обмеження, відповідає періоду прискореної дифузії, коли інновація оцінена як перспективна, використовується у виробничому процесі різними суб'єктами і спрямована на підвищення результатів господарської діяльності, якості будівельної продукції і підтвердження ділової репутації.

Необхідність технологічного оновлення виробництва на рівні підприємства визначають умовами реалізації нововведень та об'єктивною оцінкою ефективності їх використання.

Новий технологічний процес крім забезпечення виготовлення продукції, яку планують відповідно до встановлених технічних вимог, повинен сприяти оптимізації витрат на всіх технологічних стадіях, бути економічно ефективним.

Економічна ефективність інноваційного проекту визначається розміром доходів чи прибутку, отриманих за рахунок реалізації інновації. Приймаючи рішення щодо реалізації інноваційного проекту, слід врахову-

вати вартість капіталу, залученого з різних джерел на різних стадіях життєвого циклу проекту, і очікуваний прибуток від реалізації інноваційної продукції.

Важливим індикатором економічної доцільності нової технології є рівень витрат виробництва. Тому за наявності альтернативних варіантів технологічних процесів їх порівнюють за критеріями мінімізації витрат (за умови забезпечення альтернативними варіантами приблизно однакових якісних характеристик продукції).

Інновації на рівні окремого підприємства також впливають на умови праці, зменшують потребу у не поновлюваних ресурсах, дозволяють виконувати ті роботи, які були поза межами технічних можливостей, формують та підтримують ділову репутацію підприємства.

В рамках цього дослідження була проаналізована виробничо-інвестиційна діяльність, що відповідає періоду прискореної дифузії інвестиційного процесу, малого будівельного підприємства «Ресурс-холдінг», м. Київ у 2014 році.

Так, для виконання окремих видів будівельних робіт на умовах субпідряду були залучені підприємства, які мають власні інноваційні розробки в сфері капітального будівництва.

Проведено порівняння прямих витрат за даними локальних кошторисів на види робіт, які підприємство може виконати в межах власних ресурсів з використанням «традиційних» технологій – базовий варіант; та субпідрядниками за удосконаленими технологіями висококваліфікованими фахівцями на сучасному обладнанні та з використанням якісних матеріалів, виробів і конструкцій - оптимізований варіант (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння прямих витрат технологічних процесів, тис. грн.

Базовий варіант		Оптимізований варіант	
Види робіт	Прямі витрати	Види робіт	Прямі витрати
Розробка котловану традиційним способом з укусами	788,07204	Розробка котловану з застосуванням шпунтового огородження.	527,01889
Прокладання зовнішніх електромереж відкритим способом	429,8644	Прокладання зовнішніх електромереж методом проколу	365,69987
Водозниження з використанням глибинних насосів	260,45731	Водозниження з використанням системи гідровакуумного пониження	152,83535
Гідроізоляція фундаментів традиційна (обмазувальна, обклеювальна)	80,03561	Гідроізоляція фундаментів з застосуванням бентонітових матів	42,24565

Порівняння прямих витрат показало, що виконання робіт за новітніми технологіями є менш затратним, спостерігається значна різниця у розмірі витрат. Непрямі витрати (загальновиробничі, адміністративні) не брались до уваги, оскільки безпосередньо не залежать від обраної технології.

Застосування інноваційних технологій малим будівельним підприємством пов'язане з однією зі специфічних особливостей галузі – широкими можливостями у різноманітності виробничих зв'язків.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що використання інноваційних технологій може розглядатись як чинник оптимізації витрат малого будівельного підприємства.

Для підприємства найважливішим завданням є максимізація одержаного ним прибутку, який потім використовується для необхідних платежів та власних потреб. Заходи, спрямовані на зменшення витрат ресурсів безпосередньо дозволяють збільшити прибуток. Оптимізація витрат при використанні вдосконалених технологій проявляється у зниженні собівартості продукції, зростанні продуктивності праці, підвищенні показників рентабельності та в інших виробничих та фінансових показниках, а також в неекономічних показниках – ділова репутація підприємства.

У межах даної статті не розглядаються питання впливу інноваційної діяльності на прибуток малого підприємства. Продовження дослідження у цьому напрямі представляє інтерес для розв'язання сьогоденних проблем будівельної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність». [Електронний ресурс] //Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
2. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого і середнього підприємництва в Україні. [Електронний ресурс] //Державна регуляторна служба України. - Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/1220>.
3. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2014

році. [Електронний ресурс] //Державна служба статистики України. - Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/operativ/>.

4. Верхоглядова Н.І., Радомська І.В. Методика оцінки конкурентної стійкості будівельного підприємства / Н.І.Верхоглядова, І.В.Радомська //Вісник ОНУ імені І.І.Мечнікова. – 2014.-Т.19. Вип.3/2. – с.31-35. [Електронний ресурс] http://visnyk-onu.od.ua/journal/2014_19_3_2/07.pdf.

5. Грига В.Ю., Богдан С.В., Ісакова Н.Б. Результативність інноваційної діяльності малих підприємств при взаємодії з великим бізнесом/ В.Ю.Грига, С.В.Богдан., Н.Б.Ісакова// Економіка і прогнозування. – 2014, №2. – с.94-103.

6. Принципи планування виробничої програми будівельного підприємства і методи нормування її параметрів: монограф./ А.Ф.Гойко [та ін.]. – К.:КНУБА.2007. – 56 с.

7. Микитюк П. Аналіз інноваційної діяльності на підприємствах будівельної галузі / П. Микитюк // Економічний аналіз. – 2011. – №9. – С. 202-205.

8. Світлична В.Ю. Ризики інноваційних процесів будівельних підприємств: сутність та необхідність управління / В.Ю. Світлична // Комунальне господарство міст. – 2013. – №108. – С. 121-127.

9. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210с.

10. Федотова С.Ю. Моделювання інвестиційно-інноваційної діяльності будівельного підприємства/С.Ю.Федотова //Управління ризиком складних систем. – Вип.9. – с 113-116. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.

АННОТАЦІЯ

В статті освещены теоретические основы инновационного процесса как совокупности качественно новых изменений в хозяйствовании и инновационной деятельности как системного подхода к созданию и реализации инноваций. Приведены результаты исследования особенностей инновационной деятельности малого строительного предприятия, непосредственно связанных с его определяющими характеристиками и специ-

фическими особенностями строительства как отрасли материального производства. Выбраны альтернативные варианты технологических процессов с целью их сравнения по критерию минимизации затрат. Проведено сравнение прямых затрат по данным локальных смет на работы, выполняемые с использованием традиционных и инновационных строительных технологий. Предложено определение инновационных технологий как фактора оптимизации производственных затрат малого строительного предприятия. Представлено авторское видение перспектив дальнейшего исследования проблемы.

Ключевые слова: инновация, инновационный процесс, инновационная деятельность, инновационные технологии, малые предприятия, прямые расходы, оптимизация расходов, прибыль.

ANNOTATION

The article highlights the theoretical basis of the innovation process as a set of qualitatively new changes in operation activity, and innovation as a systematic approach to the creation and implementation of innovations. The results of studies of the innovation activities of small construction companies, are directly related to its defining characteristics and specific features of the construction as a branch of material production. Were selected alternative variants for the comparison, according to the criterion of cost minimization. Were compared of the direct costs according to local estimates for the work to be performed with the use of traditional and innovative building technologies. Was proposed definition of innovation as a factor in the optimization of production costs of small construction companies. Submitted by the author's vision of prospects of further study of the problem.

Keywords: innovation, innovative process, innovative activity, innovative technologies, small businesses, direct costs, cost optimization, profit

УДК 338.4

Юрченко Ю.О., к.е.н., доц. КНУБА,
м. Київ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті описана сутнісна характеристика та концептуальні засади стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств. Узагальнені теоретико-методологічні положення здійснення стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств, включаючи його визначення, ключові етапи та процедурні аспекти.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: довгострокове планування, місія, стратегія, стратегічний аналіз, стратегічні цілі.

Актуальність. У сучасних соціально-економічних умовах функціонування будівельних підприємств, що характеризуються складністю кон'юнктури ринку, динамічністю, невизначеністю та істотним загостренням конкурентної боротьби, постає необхідність впровадження науково обґрунтованої системи стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств, яка на регулярній основі буде використовуватись при розробленні, обґрунтуванні та подальшому коригуванні стратегій організаційно-економічного розвитку будівельних підприємств.

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні аспекти стратегічного аналізу представлені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених Д. Аакера, І. Ансоффа, Дж. Барні, К. Боумена, В.Верби, Т. Головка, Р. Гранта, Б. Карлоффа, Ж.-Ж. Ламбена, Г. Мінцберга, А. Наливайка, К. Омае, М. Портера, Дж. Стоунхауса, А.Дж. Стрікленд, Д. Тіса, А.А. Томпсона, Д. Хассі, А. Чандлера, Д. Шендель, З. Шершньової, К. Ендрюса та ін.

Метою статті є визначення концептуальних основ та обґрунтування практичних аспектів стратегічного аналізу діяльності будівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Концептуальні засади теорії стратегічного аналізу